

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМБІНОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню застосування комбінованих технологій у навчанні англійської мови (а саме, застосування *station rotation model*, *flex model* тощо), а також аналізу *combined learning*, *blended learning*, *hybrid learning* та *mix-mode learning* крізь призму теоретичних праць провідних вчених.

Актуальність дослідження комбінованих технологій у навчанні англійської мови підтверджується тим, що:

– по-перше, не розроблені теоретичні основи, так само як і практичні рекомендації щодо використання комбінованого онлайн-навчання іноземної мови;

– по-друге, не виявлено організаційно-методичних умов та спеціальних методичних принципів створення методики онлайн-навчання англійської мови;

– по-третє, в даний час існує необхідність опису та узагальнення методики застосування ІКТ при навчанні іноземної мови, що забезпечує можливість одночасно досягати предметних, особистісних та метапредметних результатів;

– по-четверте, використання комбінованого онлайн-навчання визначається необхідністю переорієнтації комп'ютерної активності у бік здобування нових знань та забезпечення використання інформаційних технологій у пізнавальних цілях.

При застосуванні комбінованих технологій у навчанні англійської мови варто звернути увагу на особистісно-діяльнісний підхід, принципи та методи компетентісно-орієнтованої освіти, особистісно-орієнтоване та розвиваюче навчання, стратегії та прийоми навчання роботою над текстом та смислового читання. Зважаючи на факт присутності у навчальних аудиторіях студентів із різним рівнем мовної підготовки, на заняттях англійської мови необхідно застосовувати кілька сучасних освітніх технологій, а саме: використання інформаційно-комунікаційних технологій, дослідницької діяльності учасників навчального процесу, метод проєктів, різнорівневого та диференційованого навчання, групову роботу або технологію навчання у співпраці.

Ключові слова: англійська мова, комбіновані технології, комбіноване навчання, змішане навчання, викладання.

На практиці для використання комбінованих технологій навчання англійської мови існують методичні напрацювання видатних вчених, лінгвістів, психологів, дидактів та світових методистів (Р. Бернса, Е. Берна, К. Джонсона, Дж. Дьюї, В. Кіппатрік, Р. Ладо, Ж. Піаже, С. Лівінгстоун, Р. Роджерса, Т. Хатчінсона, Р. Скіннера, К. Славина та ін.). Необхідно зауважити, що зміст сучасних праць з методики, які формують методичну базу, здебільшого зорієнтований на умови викладання англійської мови (Е. Г. Арванітопуло, Н. Ф. Бориско, І. Л. Бім, Н. Д. Гальскова, М. Л. Вайсбурд, А. М. Ветохов, В. І. Гатальська, В. К. Д'яченко, Ю. З. Душеїна, Н. Ф. Коряковцева, І. О. Зимня, В. В. Копилова, С. Ю. Ніколаєва, З. М. Нікітенко, П. В. Сисоєв, Т. Є. Сахарова, Є. С. Полат та ін.); зосереджені на концепції компетентісно-орієнтованого навчання такі науковці, як Басай Н. П., Рашевська Н. В., Редько В. Г., Пасічник О. С., Полонська Т. К., Черниш В. В., а також британські лінгвісти G. Brown, Catlin R. Tucker "Blended Learning in Grades 4-12", "Balance With Blended Learning", «Blended Learning in Action», «Power Up Blended Learning».

Мета статті – теоретично обґрунтувати застосування комбінованих технологій у навчанні англійської мови.

Термін "blended learning" був створений та введений в застосування у 1999 році Interactive Learning Center. Варто зауважити, що дослідники дають різне тлумачення дієслова "blend". Наприклад, Є. М. Смирнова-Трибульська вкладає в його зміст гібридне навчання, Н. В. Рашевська – змішане [1], Дж. Мунен – гнучке [5], а Б. І. Шуневич – комбіноване навчання [2]. Втім, англомовні джерела використовують поняття «комбіноване навчання» в таких варіантах, як *combined learning*, *blended learning*, *hybrid learning* та *mix-mode learning*.

В англомовній літературі комбіноване навчання зустрічається в різноманітних варіантах: *combined learning*, *blended learning*, *hybrid learning* та *mix-mode learning*. Західні дослідники розуміють під комбінованим навчанням поєднання традиційного навчання із застосуванням інтернет-технологій та іншого електронного забезпечення. Комбіноване навчання дозволяє студентам вивчати матеріал у своєму темпі, обирати те, що їм цікаво та сприймати інформацію різними способами. Це нова стратегія навчання, яка відповідає безмежним можливостям сучасного навчального середовища, котра є гнучкою, адаптованою до різноманітного змісту, рівнів класу та доступних місцевих технологій [11].

Необхідно зауважити, що англомовні джерела використовують поняття «комбіноване навчання» в таких варіантах, як *combined learning*, *blended learning*, *hybrid learning* та *mix-mode learning*. *Blended learning* – це метод навчання, який поєднує традиційні методи навчання з використанням сучасних технологій. Вчені-лінгвісти, що вивчають технологію використання *blended learning* у навчанні англійської мови, досліджують різні аспекти цього методу та визначають, як він може допомогти покращити ефективність навчання англійської мови.

Британський лінгвіст G. Brown визнає, що процес викладання не можна визначити окремо від навчання. Роль викладача досить багатовимірний: він має полегшити процес навчання, підтримувати студентів у навчанні, знати, коли втрутитися у навчальний процес (із пропозиціями, поясненнями та заохочення), а коли

стояти осторонь і спостерігати. Він з'ясував, що використання blended learning дозволяє більш ефективно вивчати мову, зокрема завдяки можливості використання інтерактивних вправ та ігор, відео та аудіо матеріалів, а також можливості самостійно контролювати свій прогрес [6].

Варто зазначити, що на думку E.Sarah та G.Brown використання blended learning допомагає залучити увагу студентів, зробити навчальний процес цікавим та захоплюючим, а також дозволяє викладачам персоналізувати навчання та створювати індивідуальні плани навчання для кожного студента [6, с. 715–720].

Крім того, такі дослідники, як W.Abdiladi [3, с. 232–238], C.Lamri [9, с. 389–407] вивчають вплив blended learning на розвиток різних мовних навичок, таких як навички мовлення, аудіювання та читання. Дослідження також вказують на ефективність різних типів blended learning, таких як flipped classroom, де відео та інші матеріали вивчаються перед заняттям англійської мови, а на занятті проводяться інтерактивні вправи та дискусії.

Отже, вчені-лінгвісти, що вивчають метод blended learning у навчанні англійської мови, досліджують різні аспекти даного методу та вивчають, як він може допомогти покращити ефективність навчання англійської мови серед різних груп студентів.

У даній статті звертаємося до ідей Catlin R. Tucker – відомої американської вченої-лінгвіста, яка працює у галузі освіти та технологій. Вона є автором книг "Blended Learning in Grades 4–12" та "Balance With Blended Learning", а також багатьох статей на тему застосування комбінованих технологій навчання [4, с. 25–32].

У своїх дослідженнях та публікаціях, Catlin R. Tucker акцентує увагу на важливості використання технологій методу blended learning у навчальному процесі. Вчена стверджує, що цей метод може допомогти створити більш гнучкий та індивідуалізований підхід до навчання, забезпечити більшу взаємодію між студентами та викладачами, а також допомогти підвищити рівень мотивації та зацікавленості студентів у навчанні [4].

Американська дослідниця Catlin R. Tucker підкреслює, що ключовим елементом blended learning є поєднання традиційних методів навчання з використанням сучасних технологій. Вона рекомендує викладачам використовувати онлайн-ресурси, відеоуроки, інтерактивні завдання та ігри, щоб зробити навчання більш цікавим та ефективним.

Крім того, Catlin R. Tucker надає поради та стратегії для викладачів, які бажають використовувати blended learning у своїх класах. Вона стверджує, що успішне впровадження даного методу вимагає від викладачів планування та організації роботи, а також постійного вдосконалення та адаптації до потреб студентів та умов навчання [4].

Catlin R. Tucker також наголошує, що застосування комбінованих технологій може бути ефективним методом навчання для студентів з різними стилями навчання та різними темпами засвоєння матеріалу. Вона рекомендує викладачам використовувати інтерактивні завдання та додаткові матеріали для того, щоб допомогти кожному студенту засвоїти матеріал на своєму рівні [4, с. 25–32].

Варто зауважити, Catlin R. Tucker стверджує, що blended learning може бути корисним методом навчання для студентів з різних культур та мовних груп. Вона пропонує використовувати мультимовні ресурси та інтерактивні завдання, які допомагають студентам з різними рівнями мовленнєвої компетенції засвоювати матеріал більш ефективно.

Необхідно зазначити, що Catlin R. Tucker підкреслює важливість взаємодії між студентами та викладачами у процесі навчання. Вчена рекомендує викладачам використовувати комбіновані технології, щоб створити більш інтерактивне та колаборативне навчання, яке визначається спільною організацією навчання, де студенти із різним рівнем здібностей та різнобічними інтересами можуть спілкуватися та співпрацювати між собою, ділитися ідеями та висловлювати власні думки [4, с. 35–50].

У цілому, Catlin R. Tucker є відомим авторитетом у галузі комбінованих технологій навчання та допомагає викладачам по всьому світу впроваджувати цей метод навчання у своїх навчальних аудиторіях. Вона допомагає викладачам розуміти, як використовувати сучасні технології для покращення навчання та створення більш ефективних та індивідуалізованих умов для кожного студента.

Крім вищезазначеного, Catlin R. Tucker також розробила концепцію змішаного навчання (ротаційну модель "Station Rotation Model") – це одна зі стратегій blended learning, яка включає у себе розташування станцій з різними видами діяльності у аудиторії, де студенти можуть переходити від однієї станції до іншої [4].

Додатком до вищезазначеного будуть конкретні поради, надані викладачам на основі проведеного case-study щодо ефективності комбінованих технологій у навчальному процесі, у Journal of Education and Human Development [8, с. 647–662], які використовують комбіновані технології на заняттях англійської мови, такі як:

– Планування: викладачі повинні вирішити, які ресурси та інструменти їм потрібні, як вони будуть поєднувати традиційні методи з технологіями, як будуть відслідковувати прогрес студентів та як вони будуть оцінювати роботу студентів.

– Організація: викладачі повинні забезпечити належну організацію робочого простору, забезпечити належне функціонування технологій та ресурсів, а також підтримувати співпрацю та комунікацію між студентами та викладачами.

– Адаптація: викладачі повинні знати, як адаптувати свої методи до потреб та інтересів студентів, а також до різних умов навчання.

– Підтримка: викладачі повинні забезпечити належну підтримку студентів, які можуть потребувати додаткової допомоги, а також надати можливість для зворотного зв'язку та оцінки роботи студентів [8, с. 647–669].

У своїх публікаціях та презентаціях Catlin R. Tucker також акцентує на тому, що blended learning не є вирішенням проблем у навчанні, але є ефективним інструментом для покращення якості навчання та індивідуалізації процесу навчання для кожного студента (рис. 1) [4, с. 35–50].

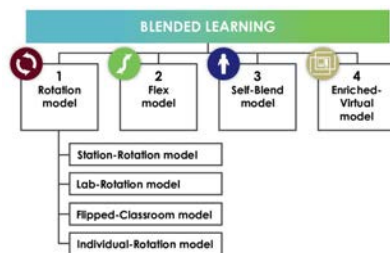

Рис. 1. Складові моделі методу комбінованого навчання

Station Rotation Model є однією зі стратегій blended learning, яку можна використовувати у навчанні англійської мови. У цій моделі студенти працюють на різних станціях, де вони можуть займатися різними видами діяльності, що допоможе їм удосконалити свої знання та вміння англійської мови [4].

Отже, у навчанні англійської мови модель змішаного навчання Station Rotation Model може включати наступні станції:

1. Станція читання: на цій станції можна читати тексти на англійській мові, виконувати завдання з розуміння прочитаного, а також вивчати нові лексичні одиниці та граматичні правила.
2. Станція слухання: на цій станції можна слухати аудіо-записи на англійській мові, виконувати завдання з розуміння на слух та практикувати вимову.
3. Станція письма: на цій станції можна виконувати письмові завдання на англійській мові, такі як написання листа, есе або розповіді, а також вивчати граматичні правила.
4. Станція мовлення: на цій станції можна виконувати усні завдання на англійській мові, такі як презентації, діалоги або рольові ігри, а також вивчати нові вислови та удосконалювати усну вимову [4].

Також для навчання англійської мови студентів в межах комбінованого навчання використовується Flex-модель навчання. Ця модель передбачає комбінацію навчання в навчальній аудиторії та онлайн-навчання, що дозволяє розвивати навички англійської мови у зручний спосіб.

Варто зазначити декілька переваг застосування Flex-моделі навчання англійської мови для учасників навчального процесу:

1. Гнучкість: Flex-модель навчання дозволяє студентам вчитися в зручний для них час та місці. Студенти можуть вчитися в навчальній аудиторії, вдома або навіть в дорозі за допомогою комп'ютера або смартфона.
2. Інтерактивність: Flex-модель навчання може бути дуже інтерактивною, що допомагає зберігати інтерес до навчання англійської мови. Вона може включати в себе відеоуроки, інтерактивні вправи та ігри, що допомагає засвоювати матеріал.
3. Особистий підхід: Flex-модель навчання дозволяє викладачу створювати індивідуальні плани навчання для кожного. Це дозволяє викладачу підібрати матеріали та завдання, що відповідають потребам кожного студента.
4. Зручність для викладача: Flex-модель навчання може бути зручною для викладача, оскільки вона дозволяє йому створювати та оновлювати матеріали у зручний для нього час.
5. Ефективність: Flex-модель навчання може бути дуже ефективною, оскільки вона дозволяє вчитися в зручний спосіб. Це допомагає зберігати інтерес до навчання та забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу.

Викладачі можуть організувати ці станції відповідно до теми або тем, які вивчаються у аудиторії. Студенти можуть переходити від однієї станції до іншої у залежності від своїх потреб та інтересів. Під час переходу від однієї станції до іншої, викладачі можуть надавати додаткову допомогу студентам та контролювати їх прогрес (рис. 2).

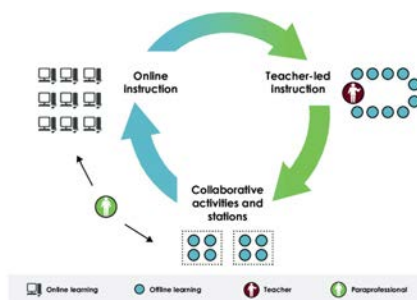

Рис. 2. Особливості застосування комбінованих методів у навчанні англійської мови

Загалом, Station Rotation Model та модель «Flex» є ефективними способами навчання англійської мови, який дозволяє студентам розвивати різні навички та знання, взаємодіяти між собою та контролювати свій прогрес, тоді як викладачам зменшує навантаження та дозволяє більше уваги приділити індивідуальним потребам кожного студента.

Крім вищезазначеного, у навчанні англійської мови Station Rotation Model може мати наступні переваги:

1. Індивідуалізація навчання: ця модель дозволяє студентам вибирати станції, які відповідають їхнім потребам та інтересам, що допомагає індивідуалізувати навчання та забезпечити більш ефективну роботу з кожним студентом.

2. Більша взаємодія між учасниками навчального процесу: студенти можуть працювати у парах або групах на деяких станціях, що дозволяє їм взаємодіяти між собою та навчатися один від одного.

3. Більша відповідальність: студенти можуть відчувати більшу відповідальність за своє власне навчання, оскільки вони вільніше вибирають станції, на яких вони працюють, та контролюють свій прогрес.

4. Кращий доступ до різноманітних джерел навчання: ця модель дозволяє учасникам навчального процесу працювати з різноманітними матеріалами та джерелами, такими як тексти, аудіо- та відеозаписи, що допомагає збільшити їхні знання та розуміння англійської мови.

5. Зменшення навантаження на викладача: викладачі можуть організувати роботу на станціях, сприяти розвитку навичок самостійної роботи студентів та контролювати їхній прогрес, що зменшує їхнє навантаження та дозволяє більше уваги приділяти індивідуальним потребам кожного студента.

Необхідно зазначити, що суть застосування комбінованого навчання полягає в тому, щоб перенести фокус зі змісту на процес навчання, адже його застосування дозволяє персоналізувати навчальне середовище, створює можливості для спонтанного навчання, глибоко залучає студентів відповідними матеріалами та сприяє гнучкому навчанню.

На думку А.Хейнце та К.Проктера, сутність застосування комбінованих технологій можна зобразити наступним чином [7], що зокрема відображено на рис. 3:

Рис. 3. Комбіноване навчання = Традиційне + Дистанційне + Електронне + Мобільне навчання

Д. Маковец зазначає, що застосування технологій комбінованого навчання дозволяє викладачам і студентам працювати разом, з метою комбінування елементів навчання, створюючи абсолютно унікальні та персоналізовані сценарії навчання. Результатом цього постає гнучке, самостійне навчальне середовище, де викладач виступає в ролі фасилітатора та наставника, а студент знаходиться в центрі та повністю відповідає за свій власний прогрес і продуктивність [10, с. 33–45].

Отже, комбіноване навчання є ефективним методом, при якому викладачі стають наставниками й інструкторами, фасилітаторами навчання, здійснюючи векторизацію навчання та самонавчання, полегшення доступності необхідної інформації. Електронні технології є технічними медіаторами навчальної діяльності, сполучною ланкою між учасниками освітнього процесу й предметом пізнавальної активності.

Використана література:

1. Рашевська Н. В. Програмні засоби мобільного навчання *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. № 1. С. 21. URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_1/Rashevsk.pdf
2. Шуневич Б. І. Порівняльний аналіз ранніх зарубіжних теорій дистанційного навчання. *Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія*. 2011. № 2. С. 105–108.
3. Albiladi W. S., Alshareef K. K. Blended learning in English teaching and learning : a review of the current literature. *Journal of Language Teaching and Research*. 2019. № 10 (2). P. 232–238. URL : <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.1002.03>
4. Catlin R. Tucker Blended learning in grades 4–12 : leveraging the power of technology to create student-centered classrooms. 2012.
5. Collis B., Moonen J. Flexible learning in a digital world : experiences and expectations. London : Kogan Page Limited, 2001. 231 p.
6. Edmunds, Sarah, Brown, George. Effective small group learning : AMEE Guide. *Medical teacher*. 2010. № 48. P. 715–26. URL : [10.3109/0142159X.2010.505454](http://dx.doi.org/10.3109/0142159X.2010.505454)
7. Heinze A., Procter C. Reflections on the use of blended learning, 2004. URL : usir.salford.ac.uk/id/eprint/1658/1/
8. How effective is e-learning in teaching English? : A case study. *Journal of Education and Human Development*. 3(2). P. 647–669.
9. Lamri C. E., Hamzaoui H. Developing ELP Students' reading skills through a blended learning approach. *Eurasian Journal of Applied Linguistics*. 2018. № 4 (2). P. 389–407. URL : <https://doi.org/10.32601/ejal.464204>
10. Makovec D. The teacher's role and professional development. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*. 2018. № 6 (2). P. 33–45. URL : <https://doi.org/10.5937/ijcrsee1802033M>
11. Stryhul M. V. Combined technologies for teaching English to primary school students. *Освіта і наука*. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова. 2022. С. 263–264.

References:

1. Rashevskaya N. V. (2011) Prohramni zasoby mobilnoho navchannia. [Software tools for mobile learning Information technologies and learning tools]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*. № 1. S. 21. URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_1/Rashevskaya.pdf [in Ukrainian].
2. Shunevych B. I. (2011) Porivnialnyi analiz rannikh zarubizhnykh teorii dystantsiinoho navchannia [Comparative analysis of early foreign theories of distance learning]. *Visnik Dnipropetrovskogo universitetu im. A. Nobelia. Seriya : Pedagogika i psykholohiia*. № 2. S. 105–108 [in Ukrainian].
3. Albiladi W. S., Alshareef K. K. (2019) Blended learning in English teaching and learning : a review of the current literature. *Journal of Language Teaching and Research*. № 10 (2). P. 232–238. URL : <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.1002.03>
4. Catlin R. Tucker (2012) Blended learning in grades 4–12 : leveraging the power of technology to create student-centered classrooms
5. Collis B., Moonen J. (2001) Flexible learning in a digital world : experiences and expectations. London : Kogan Page Limited. 231 p.
6. Edmunds, Sarah, Brown, George (2010). Effective small group learning : AMEE Guide № 48. *Medical teacher*. P. 715–26. URL : [10.3109/0142159X.2010.505454](https://doi.org/10.3109/0142159X.2010.505454)
7. Heinze A., Procter C. (2004) Reflections on the use of blended learning. [Conference or Workshop Item]. URL : usir.salford.ac.uk/id/eprint/1658/1/
8. How effective is e-learning in teaching English? : A case study. *Journal of Education and Human Development*. № 3 (2). P. 647–669
9. Lamri C. E., & Hamzaoui H. (2018) Developing ELP Students reading skills through a blended learning approach. *Eurasian Journal of Applied Linguistics*. № 4 (2). P. 389–407. URL : <https://doi.org/10.32601/ejal.464204>
10. Makovec D. (2018) The teachers role and professional development. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*. № 6 (2). P. 33–45. URL : <https://doi.org/10.5937/ijcrsee1802033M>
11. Stryhul M. V. (2022) Combined technologies for teaching English to primary school students. [Combined technologies for teaching English to primary school students]. *Osvita i nauka*. Kyiv : NPU imeni M. P. Drahomanova. S. 263–264 [in Ukrainian].

Stryhul M., Honcharenko-Zakrevska N. Theoretical foundations of the use of combined technologies in teaching English

The article is devoted to the theoretical foundations of the use of combined technologies in teaching English (namely, the use of the station rotation model, flex model, etc.), as well as to the analysis of combined learning, blended learning, hybrid learning, and mix-mode learning through the prism of theoretical works of leading scholars.

The relevance of the study of combined technologies in teaching English is confirmed by the following:

– firstly, theoretical foundations have not been developed, as well as practical recommendations for the use of blended online foreign language teaching;

– secondly, the organizational and methodological conditions and special methodological principles for creating online English language teaching methods have not been identified;

– thirdly, there is a need to describe and generalize the methodology of using ICT in teaching a foreign language, which provides an opportunity to achieve subject, personal, and meta-subject results simultaneously;

– fourthly, the use of blended online learning is determined by the need to reorient computer activity towards acquiring new knowledge and ensuring the use of information technology for cognitive purposes.

When using blended technologies in teaching English, attention should be paid to the personal and activity approach, principles and methods of competence-based education, personality-oriented and developmental learning, strategies and techniques of teaching text work, and meaningful reading. Given the fact that students with different levels of language proficiency are present in classrooms, several modern educational technologies should be applied in English classes, namely: the use of information and communication technologies, research activities of the participants in the learning process, the project method, multi-level and differentiated learning, group work or collaborative learning technologies.

Key words: English, blended technologies, blended learning, blended teaching.